

Een bankrekening openen voor een kerkgenootschap

Tekst: Senne Joustra (ABN AMRO MeesPierson Instituten & Charitas)

Het aanvragen van een bankrekening heeft tegenwoordig wat meer voeten in de aarde dan vroeger. Waar het rond de eeuwwisseling nog mogelijk was naar kantoor te gaan en vijf minuten later met een bankrekening naar buiten te lopen, gaat dat tegenwoordig niet meer zo makkelijk.

Voor kerkgenootschappen is deze drempel ook hoger geworden. Een gebrek aan kennis en begrip over en weer leidt steeds vaker tot slepende processen, langlopende verzoeken en vooral irritatie. Tegelijkertijd is het hebben van een bankrekening noodzakelijk om deel te kunnen nemen aan het zakelijk rechtsverkeer. Niet alleen in het contact met commerciële partijen (denk aan banken, verzekeraars, telefoon- en internetbedrijven), ook voor de overheid is het steeds belangrijker (denk aan de Belastingdienst).

Maar hoe komt u als kerkgenootschap aan zo'n bankrekening, en wat is er allemaal voor nodig voordat de bankpas op uw deurmat ligt? Dit artikel is bedoeld om inzicht in het proces te geven en een praktische handleiding te bieden bij de aanvraag van een rekening.

Wet- en regelgeving

De afgelopen jaren is het aanvragen en openen van een bankrekening aanmerkelijk complexer geworden door toegenomen regulering van de financiële markt. Deze ontwikkeling wordt voornamelijk gedragen door de groei van internationale financiële criminaliteit en de bijbehorende strijd daartegen. En met reden: jaarlijks heeft alleen al witwassen in Nederland een omvang van ongeveer 13 miljard euro – wereldwijd is dit naar schatting ongeveer 2,5 biljoen euro.

Zowel vanuit Europa als vanuit Den Haag groeit daarom in snel tempo het aantal wetten, regels en richtlijnen. Het toezicht op deze regelgeving vindt plaats op verschillende niveaus en door verschillende instanties, in Nederland de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en De Nederlandsche Bank (DNB). De Europese Unie heeft haar eigen structuur voor toezicht (ESFS, Europese Centrale Bank).

Waar vroeger veel financiële criminaliteit middels contant geld plaatsvond is dat door die toename van wetgeving, regulering en controles steeds moeilijker. Als reactie daarop hebben deze activiteiten zich naar het digitale circuit verplaatst. Constructies om via bankrekeningen crimineel geld te verplaatsen, te verstoppert of wit te wassen worden steeds complexer en moeilijker te traceren.

Gevolg hiervan is dat banken als verstrekkers van die bankrekeningen steeds meer worden gezien als 'gatekeepers', de poortwachters van het financiële systeem. Voor banken wordt de uitdaging steeds groter om financiële criminaliteit inzichtelijk te maken, en vooral om te voorkomen dat hun infrastructuur daarvoor misbruikt wordt. Dit heeft er bijvoorbeeld toe geleid dat alleen ABN Amro al

bijna 3500 medewerkers in dienst heeft die zich puur richten op het opsporen van financiële criminaliteit, op een totaal van 22.000 medewerkers.

Naast dergelijke verantwoordelijkheden betekent dit ook dat er steeds meer vooronderzoek gedaan moet worden voordat banken een klant mogen accepteren (client onboarding, ofwel het onboardingstraject). Het 'ken je klant-principe', in bankjargon bekend als Know Your Client (KYC) staat centraal in het proces van client onboarding, en is wettelijk vastgelegd in de zorgplicht: de verplichting voor banken om voldoende informatie van haar klanten in te winnen, maar ook om de klant voldoende te informeren zodat die een zorgvuldige afweging kan maken. Banken worden gecontroleerd op correcte en zorgvuldige vastlegging van die informatie door de eerdergenoemde toezichthouders, en die controles worden steeds strenger.

Uitgangspunt in het KYC traject is herkenbaarheid en transparantie. Voor iedere klant kan dit verschillend zijn. Een BV die actief is in de logistiek heeft een andere structuur, andere activiteiten en andere doelstellingen dan een kerkgenootschap, of een stichting. Maar er zijn ook overeenkomsten: zowel de BV als het kerkgenootschap en de stichting hebben rechtspersoonlijkheid en bestaan als rechtsvorm, en hebben op basis daarvan een bestuursstructuur vastgelegd. Banken moeten (en zullen) ieder dan ook met gelijke criteria en zonder onderscheid beoordelen.

Het openen van een bankrekening

Maar wat betekent dit nou in de praktijk? Hoe weet u als (potentiële) klant welke gegevens u moet aanleveren, en hoe weet een bank welke gegevens zij moet opvragen?

Banken moeten (nieuwe) klanten op uiteenlopende elementen beoordelen. Wanneer u het verzoek tot openen van een bankrekening doet, kijkt de bank in ieder geval naar de volgende zaken:

- Rechtsvorm: natuurlijke of rechtspersoon, bestuursstructuur, vertegenwoordigingsbevoegdheid
- Doelstellingen: wat wil de klant bereiken met haar activiteiten?
- Activiteiten: welke zakelijke activiteiten ontplooit de klant om haar doelen te behalen? Omvat dit bijvoorbeeld ook contante transacties, vastgoedtransacties of overboekingen naar risicovolle landen? Is de klant actief in de fossiele industrie?
- Herkomst van het vermogen: waar komt het geld van de klant vandaan? Hoe is het vermogen tot stand gekomen? Hoe kan dit aangetoond worden?
- Verwachte (omvang van) jaarlijkse transacties
- Vastgoed in bezit of beheer: waar wordt dit vastgoed voor gebruikt? Wie maakt hier gebruik van? Wat zijn de opbrengsten?
- UBO (Uiteindelijk Belanghebbende): wie heeft achter de schermen de touwtjes in handen? Hier wordt onderzoek naar gedaan om te voorkomen dat criminelen bepaalde constructies gebruiken om zelf onzichtbaar te blijven

Dit zijn allemaal categorieën die banken moeten helpen om u als (potentiële) klant in kaart te brengen. Iedere bank zal een nieuwe klant vragen naar documentatie om bovenstaande aan te kunnen tonen. Dit geldt zowel voor een BV als voor een kerkgenootschap of een stichting.

Voor kerkgenootschappen geldt dat zij vanwege de grondwettelijke godsdienstvrijheid in Nederland meer mogelijkheden en minder beperkingen hebben om zichzelf te organiseren. In de kennisbank van SKIN kunt u meer terugvinden over de juridische structuur van een kerkgenootschap en wat daarbij komt kijken. Er is echter een aantal minimale criteria waaraan u als kerkgenootschap wettelijk moet voldoen wil zij kunnen fungeren als rechtspersoon in het zakelijk rechtsverkeer.

Identificatie van de rechtspersoon 'kerkgenootschap' en haar bestuurders

Allereerst is in het Burgerlijk Wetboek (art. 2.2) vastgelegd dat een kerkgenootschap geregeerd wordt door haar statuut, voor zover niet strijdig met de wet. Dit statuut kan verschillende namen hebben: statuten, kerkorde, reglement, vermogensrechtelijk reglement, et cetera. In het statuut is in ieder geval de vorm van bestuur vastgelegd, en welke natuurlijke personen (bestuurders) bevoegd zijn de entiteit gezamenlijk dan wel zelfstandig rechtsgeldig te vertegenwoordigen.

Kerkgenootschappen hoeven wettelijk gezien niet via de notaris opgericht te worden, het spreekwoordelijke 'bierviltje' is al genoeg.

Echter, om misbruik van een levensbeschouwelijke instelling te bemoeilijken kunnen banken vragen om notariële statuten. Zonder notarieel stempel is het moeilijker te herkennen of het om een officieel of nagemaakt en dus ongeldig document gaat. Middels de notariële statuten wordt er daarmee tevens bescherming gecreëerd voor uzelf. Dit geldt overigens in mindere mate wanneer uw kerkgenootschap tot een koepel behoort: voor onderdelen van die kerkgenootschappen is een versie van die kerkorde voldoende. Die geldt tevens voor de lokale gemeenschappen, tenzij in de statuten is opgenomen dat lokale gemeenschappen hun eigen statuten volgen. Meer over de inhoud en vorm van de statuten kunt u terugvinden in de kennisbank van SKIN.

Daarnaast is in de Handelsregisterwet (2008) vastgelegd dat kerkgenootschappen niet verplicht zijn om in de Kamer van Koophandel ingeschreven te staan, mits zij onder een koepel vallen die wel ingeschreven is. Indien dat niet het geval is moet zij alsnog over een inschrijving beschikken. Bestuurders van kerkgenootschappen worden per definitie niet ingeschreven.

Tenslotte moet u aantonen welke natuurlijke personen benoemd zijn in de functie(s) van vertegenwoordigingsbevoegde bestuurder(s) op basis van de statuten. Hiervoor moet u een benoemingsbewijs kunnen, wat rechtsgeldig ondertekend is door de daartoe bevoegde bestuurder(s). Indien in de statuten een termijn is vastgelegd moet het benoemingsbewijs op moment van tonen ook geldig zijn. Een benoemingsbewijs kan bijvoorbeeld een decreet zijn, getekend door een bisschop; of notulen van de bestuursvergadering waarin de benoeming(en) is/zijn vastgelegd, en die getekend zijn door de benoemde bestuurders; of een benoemingsbrief die getekend is door de bevoegde bestuurders. Er zijn verschillende vormen, het belangrijkste is rechtsgeldige ondertekening door de bevoegde bestuurder(s).

Er moeten dus tenminste drie documenten overlegd kunnen worden:

- Notariële statuten/kerkorde van de gemeenschap of van de koepel
- Uittreksel Kamer van Koophandel van de entiteit of van de koepel
- Een geldig, rechtsgeldig getekend benoemingsbewijs

Aanvulling hierop is het hebben van de ANBI-status. Over de inhoud daarvan is in de kennisbank van SKIN meer terug te vinden. De meeste kerkkoepels hebben de ANBI status en maken gebruik van een groepsbeschikking: dat betekent dat iedere tot die koepel behorende gemeenschap onder die status valt, tenzij ze daar expliciet geen gebruik van wil maken. Er zijn voorwaarden aan verbonden, zoals het jaarlijks publiceren van een beknopt financieel overzicht. De status als ANBI geeft extra comfort en zekerheid richting banken vanwege het strikte toezicht erop door de Belastingdienst.

Tenslotte zullen banken u bij aanvang van de klantrelatie vragen om een zogeheten 'formulier belastingstatus' in te vullen en te ondertekenen. Dit formulier heet ook wel 'CRS FATCA formulier'. Financiële instellingen zijn sinds 2017 verplicht het fiscale woon- of vestigingsland van klanten vast te stellen en met de Belastingdienst te delen (CRS). Daarnaast moeten financiële instellingen wereldwijd aan de Amerikaanse belastingdienst IRS rapporteren over Amerikaanse personen (US Persons) die in Amerika belastingplichtig zijn en die in het buitenland rekeningen aanhouden (FATCA).

Identificatie van de natuurlijke personen

Wanneer de bank weet om welke entiteit het gaat en wie daarvan de bestuurders zijn, is de volgende stap het identificeren van die personen. Banken zijn wettelijk verplicht bepaalde privégegevens van bestuurders vast te leggen. Dit zijn onder andere:

- Geauthentiseerd legitimatiebewijs: het legitimatiebewijs wordt gescand op echtheid, en moet gezien zijn door een bankmedewerker in aanwezigheid van de houder van het document
- Adresgegevens
- Contactgegevens
- Belastingstatus (CRS FATCA): is de natuurlijke persoon/bestuurder alleen belastingplichtig in Nederland of ook elders?

Herkomst vermogen

Zoals eerder aangestipt moeten banken inzichtelijk maken hoe het vermogen van hun klanten tot stand is gekomen. Een goed beeld van de financiële situatie is allereerst bedoeld om de dienstverlening aan u zo goed mogelijk te kunnen verzorgen, en helpt tevens om eventuele risico's voor u en de bank te beperken.

Voor het in kaart brengen van het vermogen zal de bank u in ieder geval vragen naar jaarcijfers (vaak maximaal 3 jaar oud). Voor internationale- en migrantenkerken geldt echter dat zij vaak nog niet zo lang bestaan, niet lang genoeg om al jaarcijfers te kunnen hebben. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor ondernemingen die minder dan twee jaar in de Kamer van Koophandel ingeschreven staan. In dat geval zal een overzicht van inkomsten en uitgaven opgevraagd worden en kunnen er extra vragen gesteld worden over de herkomst van het vermogen. Denk bijvoorbeeld aan schenkingsakten. Het is in alle gevallen raadzaam de financiële administratie zo uitgebreid mogelijk te documenteren, het komt niet alleen de transparantie in uw eigen financiën maar ook de communicatie met banken ten goede.

Contant geld

Zeker voor kerkgenootschappen geldt dat er nog steeds vaak sprake is van regelmatige contante stortingen, vanwege de collectes die tijdens kerkdiensten worden gehouden. Binnen kerkgenootschappen is bovendien een trend zichtbaar dat in nieuwe of jonge gemeenten relatief grotere giften worden gedaan. Dit is onder andere verklaarbaar vanuit de nauwe betrokkenheid van de leden. Vanuit ABN AMRO zien wij bijvoorbeeld dat internationale- en migrantenkerken vaak grotere inkomsten uit collectes hebben dan de 'traditionele' kerken die in tegenstelling tot jonge kerkgenootschappen te maken hebben met vergrijzing en leegloop. Een concreet voorbeeld is het inzamelen van geld voor de aanschaf of het gebruik van een kerkgebouw.

Dergelijke grote contante transacties leiden in het licht van de eerder beschreven ontwikkelingen ten aanzien van contant geld regelmatig tot vragen onder analisten bij banken en haar toezichthouders. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door een gebrek aan bekendheid met de liturgische achtergrond van kerkgenootschappen en de rol die bijvoorbeeld collectes hebben. Banken kunnen daarom, afhankelijk van hun kennisniveau van kerkgenootschappen, doorvragen op de aantallen en omvang van de verwachte transacties. Dit voornamelijk om te kunnen bepalen wanneer een transactie afwijkt en daarmee onnodig veel vragen over dergelijke transacties te voorkomen. Dit maakt het voor zowel de bank als voor u als klant gemakkelijker.

In het kader van governance is het tevens aan te bevelen de opties voor digitaal doneren te verkennen. Deze zijn transparant en goed te administreren, daarnaast is veel beter bij te houden hoe de geldstromen lopen en kan er dus beter gerapporteerd worden over de financiën. De collecte kan bijvoorbeeld (deels) digitaal gehouden worden, maar ook het gebruik van automatische incasso's voor periodieke bijdragen neemt toe onder (internationale- en migranten-)kerken. Er zijn verschillende applicaties die digitaal doneren mogelijk maken (denk bijvoorbeeld aan Tikkie QR) waarmee de donaties direct in de online boekhouding verwerkt kunnen worden. In het kader van transparantie, toezicht en bijvoorbeeld de rapportageplicht vanuit de ANBI status biedt dat veel voordelen ten opzichte van contante donaties. Daarnaast is het voor kerkgenootschappen een oplossing om geen hoge kassaldi te hebben en voorkomt het zo de kans op diefstal en mogelijke fraude.

Vastgoed

Naast liquiditeiten kan het zijn dat u als kerkgenootschap beschikt over vastgoed. Hiervoor gelden dezelfde voorwaarden als voor andere klanten: wat is de waarde? Dient het een commercieel doel? Zo ja, wat zijn de jaarlijkse opbrengsten? Ook dit wordt vastgelegd zowel vanwege wettelijke vereisten als ook om een goede dienstverlening te kunnen bieden. Wanneer een jaarrekening beschikbaar is zal uw vastgoedpositie hierin opgenomen zijn en kan de bank zich hierop baseren om deze in kaart te brengen.

UBO

De Uiteindelijk Belanghebbende, of Ultimate Beneficiary Owner, is de persoon die – zoals de naam al zegt – de uiteindelijke zeggenschap over de organisatie heeft, ofwel de uiteindelijke eigenaar is. Wetgeving rondom de UBO's is steeds uitgebreider, voor veel organisaties is het bijvoorbeeld

verplicht om voor 27 maart 2022 hun UBO('s) in het nationale UBO register ingeschreven te hebben. Voor kerkgenootschappen geldt deze verplichting (nog) niet, hoewel er wel over wordt gesproken. Banken zijn echter verplicht om de zogeheten UBO-trail vast te leggen, en op die manier inzichtelijk te maken welke UBO's er achter een organisatie zitten. Dit geldt ook voor kerkgenootschappen.

Om dit te kunnen bepalen maken sommige banken gebruik van een UBO-verklaring. Anderen kunnen u extra vragen stellen om zelf te bepalen wie de UBO is. Voor kerkgenootschappen zijn er geen vaste regels ten aanzien van de UBO, daar ieder kerkgenootschap haar eigen structuur en vorm kan kiezen.

Tot slot

Sommige banken maken voor kerkgenootschappen gebruik van een 'Verklaring Kerkgenootschap'. Dit kan een ondersteunend document zijn, maar is op zichzelf staand niet voldoende om de rechtspersoonlijkheid vast te kunnen stellen. Omdat klanten zelfstandig deze verklaring invullen is het mogelijk dat de informatie die erop terecht komt in tegenstrijd is met wat er in de statuten over vertegenwoordigingsbevoegdheid staat. Daarom moeten banken vanuit hun zorgplicht ook zelf in kaart brengen hoe de vertegenwoordigingsbevoegdheid bij een kerkgenootschap georganiseerd is.

Daarnaast leert de ervaring dat er door veel bankmedewerkers helaas nog te vaak gevraagd wordt naar een uittreksel van de Kamer van Koophandel met daarop de bestuurders vermeld. Het is reeds genoemd, maar vanwege een wettelijke uitzondering op basis van bescherming van religieuze overtuigingen is het niet toegestaan bestuurders van kerkgenootschappen te registreren. Dit is bij de Kamer van Koophandel technisch ook niet mogelijk voor deze rechtsvorm. Banken kunnen dit dus niet van u als kerkgenootschap eisen.

Voor het overzicht is een bijlage toegevoegd van de benodigdheden en documenten die u als (bestuurder(s) van een) kerkgenootschap moet aanleveren voor het openen van een bankrekening. Per bank kan het verschillen of en welke aanvullende vragen er gesteld worden. Niet iedere bank beschikt over hetzelfde niveau aan kennis en ervaring ten aanzien van kerkgenootschappen. Daarnaast hebben banken als toevoeging op de wettelijke verplichtingen hun eigen beleid. Er kunnen dus verschillen zitten in de informatie die opgevraagd wordt en de manier waarop dit gebeurt. Alle banken zullen echter bovenstaande gegevens nodig hebben voor het openen van een bankrekening voor een kerkgenootschap.

Tip 1: nadat alle bovenstaande stappen doorlopen zijn, de contracten getekend zijn en de bankrekening een feit is, let dan goed op de inrichting van het betalingsverkeer. Steeds meer organisaties kiezen bij transacties met hogere bedragen voor een vier-ogenprincipe ofwel functiescheiding, wat inhoudt dat de functies klaarzetten en verzenden van betalingen gescheiden worden. Een persoon biedt de betaling aan in Internet Bankieren, een andere persoon kan deze fiatteer. Op die manier dekt u het risico van foutjes, afpersing of fraude (beter) af, doordat niemand zelfstandig betalingen kan uitvoeren.

Tip 2: verkent u de mogelijkheden om het vermogen van het kerkgenootschap te beleggen? Vergeet dan niet een LEI-code aan te vragen. Deze heeft u nodig voor het afnemen van beleggingsproducten.

Let op: u hoeft deze code niet te verlengen wanneer deze verloopt, ook verlopen wordt deze nog gezien als geldig. Alleen wanneer u belegt in derivaten moet de LEI-code verlengd worden.

Vragen en contact

Heeft u vragen of opmerkingen naar aanleiding van de informatie in dit artikel, neem hierover dan gerust contact op:

Senne Joustra

ABN AMRO MeesPierson, Instituten & Charitas

senne.joustra@nl.abnamro.com

BIJLAGE I

Overzicht van benodigdheden

Entiteit:

- Notariële statuten: indien er sprake is van een koepel dan de statuten van de koepel. Indien er sprake is van lokaal afwijkende statuten zijn alleen die van de lokale gemeenschap benodigd.
- Uittreksel Kamer van Koophandel (gemeenschap of koepel).
- Geldig, rechtsgeldig getekend benoemingsbewijs.
- Jaarcijfers of ander financieel overzicht van inkomsten en uitgaven, gecontroleerd en goedgekeurd door een accountant.
- Ingevuld en rechtsgeldig getekend formulier belastingstatus (CRS FATCA)
- Sommige banken vragen om een ingevuld en getekend UBO formulier. Let dan goed op dat u de juiste personen aanmeldt als de UBO('s). Neem bij twijfel contact op met de betreffende bank, of met SKIN.
- Sommige banken vragen om een ingevulde en getekende kerkverklaring. Deze is in principe niet nodig en ook niet juridisch dekkend. Maar mocht dit vanuit die bank een vereiste blijven en u besluit dit toch te verzorgen, let dan goed op dat u de juiste bestuurders in overeenstemming met de statuten van uw kerkgenootschap registreert. Indien u een andere bestuurder registreert dan conform de statuten mogelijk is, kan dit later tot problemen met of zelfs blokkade van de bankrekening leiden.

Bestuurders:

- Geauthentiseerd legitimatiebewijs: heeft de bank deze nog niet in haar systeem dan zal het legitimatiebewijs gescand moeten worden door een bankmedewerker. Dit gebeurt steeds meer digitaal, maar iedere bank heeft hiervoor haar eigen procedure.
- Privéadresgegevens.
- Privécontactgegevens.
- Indien u nog niet bekend bent bij de bank: een getekend formulier belastingstatus (CRS FATCA) aan de hand waarvan de bank kan aflezen in welk land u belastingplichtig bent.